

Etnografie a hornictví (k dílu Olgy Skalníkové)

Odborná činnost PhDr. Olgy Skalníkové, CSc. (1922 – 2012), dlouholeté vědecké pracovnice Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Praze (nyní Etnologický ústav AV ČR v Praze, v.v.i.) byla spjata s problematikou hornictví a speciálně s regionem Příbramska. I když její asi nejznámější práce – monografie Kladensko. Život a kultura lidu průmyslové oblasti (Praha 1959) byla právě spojena s tímto regionem, reprezentující v českých zemích těžbu černého uhlí a hutnictví (právě v této oblasti O. Skalníková řídila svůj první rozsáhlý etnografický výzkum). Odborné dílo Olgy Skalníkové má zásadní význam pro poznání způsobu života a hmotné kultury průmyslového dělnictva v českých zemích, se zaměřením na sociálně-profesní skupinu horníků. Vedle Jiřího Škabradý se Olga Skalníková podílela na výzkumu hornického bydlení v tradiční zástavbě Březových Hor. K jejím přínosům patří též stanovení základní metodologie studia způsobu života a kultury dělnictva obecně. Můžeme konstatovat, že O. Skalníková patřila mezi průkopníky terénních výzkumů nezemědělského obyvatelstva v prostředí vesnice a malého města.

Už za studentských let začala Olga Skalníková realizovat své výzkumy v hornických a hutnických oblastech. Na Filozofické fakultě UK studovala v letech 1947 – 1952 československé dějiny a národopis. Od roku 1952, od založení zmíněného ústavu akademie věd, působila jako vědecká pracovnice a to až do svého penzionování v roce 1976. Zde je také uložena její bohatá terénní, zejména fotografická dokumentace. Její další odborná činnost byla spojená s aktivitami v Regionálním muzeu v Jílovém u Prahy a v Národním technickém muzeu v Praze. K poznání současného způsobu života dělníků v průmyslových oblastech (v její době tedy v druhé polovině 20. století) přispěla svými výzkumy na Ostravsku a ve vznikající průmyslové oblasti na Žďársku. K jejímu dalšímu badatelskému přínosu patří sledování procesů proměn venkovské tradice a způsobu života v průmyslové společnosti. O. Skalníková se rovněž podílela na monografii Stará dělnická Praha. Život a kultura dělníků 1848 – 1939 (Praha 1981). V této monografii zpracovala kapitulu – Společenský život dělnictva v Praze. K jejím hlavním zájmům v oblasti montánních dějin patřilo především studium hmotných dokladů spjatých s vývojem hornictví, zabývala se rovněž hornickými koloniemi a způsobem bydlení horníků a odrazem hornictví a jeho tradic v české lidové kultuře. Je třeba rovněž zmínit, že Olga Skalníková až do svého pozdního věku se pravidelně zúčastňovala mezinárodních symposií Hornická Příbram ve vědě a technice, kde publikovala výsledky své vědecké práce. V rámci dlouholeté spolupráce s Hornickým (předtím Okresním) muzeem v Příbrami připravila scénář první stálé expozice v hornickém domku na Březových Horách jako národopisné expozice příbramského muzea. Olga Skalníková se svou vědeckou i praktickou terénní výzkumnou a badatelskou činností

výrazně zapsala do studia dějin hornictví, zvláště pak montánní etnografie a výzkumu způsobu života průmyslového dělnictva.

Olga Skalníková formulovala v první polovině 50. let 20. století program etnografického studia dělnictva, který začala realizovat jako iniciátorka a vedoucí kolektivu pro výzkum průmyslových oblastí. V průběhu 60. let zpracovala projekt studia ostravského uhelného revíru. O. Skalníková sledovala rovněž procesy proměn venkovské tradice a životního stylu v průmyslové společnosti. Kromě velkých (tradičních) průmyslových oblastí sledovala též sociální aspekty bydlení v nájemních domech velkých měst (v Praze a v Brně). Výsledky své badatelské a výzkumné práce publikovala v první řadě v národopisných periodikách: v Českém lidu, Československé etnografii a Slovenském národopise. Její odborná realizace v montánní etnografii byla kromě zmíněných regionů Kladenska a Ostravska, zaměřena především na Příbramsko. K jejím předmětům zájmu etnografického studia způsobu života dělnictva a nezemědělského obyvatelstva patřily, vedle sociálních vztahů a společenského života, též formy dělnického obydlí a problematika bydlení (například realizovala z různých aspektů pohledu výzkum hornických kolonií). Věnovala se též studiu hmotných pramenů způsobu studia horníků – jako jsou montánní mapy, hornický kroj nebo předměty spojené s hornictvím uložené v muzeích).

Na závěr stručného zhodnocení vědecké a odborné činnosti PhDr. Olgy Skalníkové, CSc. můžeme konstatovat, že primárně sledovala odraz hornictví v tradiční lidové kultuře a ve svém studiu se dlouhodobě zaměřovala na postižení každodennosti ve způsobu života horníků.